

que no havia qui en se atreviera à colocar en el ataud la primera víctima del mal, habiendo tenido que ayudar en esta terrible faena nuestro querido amigo el rico propietario de aquella poblacion, hoy Diputado Provincial, D. Luis Albert. Y sin embargo, tampoco causa víctimas por ahora el cólera en La Escala, si se exceptua la primera mujer que falleció rápidamente y algunas criaturas”.

Deia *El Ampurdanés* de 27/9/1885: “Sabemos que los protestantes de esta ciudad continúan repartiendo socorres entre los pobres del país. Además de los que reparten en Figueras, uno de estos días fueron à La Escala con igual motivo, y en la próxima semana iran à Verges y à Albons”.

La comunitat evangèlica anglicana de Figueres, en el seu afany d'auxiliar el més desamparats, va disposar el 1886 al carrer Pere III d'una infermeria interina (futura clínica Santa Creu) amb sis llits per a malalts pobres.

Segell de la comunitat baptista estampat en una biblia de 1884 d'un dels seus membres constituents. / Col·lecció: Eva Roncal.

El pastor i colportor figuerenc Gabriel Anglada va ser el primer pastor de la comunitat baptista escalenca. / Foto: autor no identificat. Col·lecció: no identificada.

La primera capella (1884-1907) estava ubicada en la casa blanca del centre de la imatge, davant l'escorxador i entre la Platja o antic port i la Mar d'en Manassa. / Foto: Àngel Toldrà -ATV-. Col·lecció: Rafel Bruguera.

FUNDACIO I CREIXEMENT

Després haver obert locals a altres poblacions, inauguraven oficialment el de l'Escala el setembre de 1886 (la població tenia 2.642 habitants segons el cens de 1877), segons comenta *El Evangelista* 70 d'1/10/1889 a les seves pp. 558-559: “estos mismos días celebramos en la nuestra Capilla el III aniversario de la instalación de esta obra”. Tot i que la pandèmia de còlera de l'estiu de 1885 havia fet estralls entre els primers convertits. És doncs el 1886, tot i que ja existia un local des de 1884 com hem esmentat abans, i no el 1887 com apunta Hughey⁴⁷. Fins el 1901 havien obert 29 locals.

Els seus cofundadors foren el pastor, colportor i mestre d'escola evangèlica figuerenc Gabriel Anglada Terrades (1855-1917) i el pastor i mestre d'escola evangèlica barceloní Francesc Bardolet Garcia (1862-??)⁴⁸. “Bardolet va dirigir l'organització d'una església en el poble costaner de l'Escala el 1887”, apunta Hughey. L'esmentat Gabriel Anglada i el seu germà Ricard (un fervent colportor) formaven part llavors del Comitè Republicà Federal de Figueres, segons consta a *El Ampurdanés* de 8/4/1888.

El Evangelista 31 d'1/7/1886 (p. 248) comentava: “Un apreciat germà en Crist, el senyor Bardolet, les excel·lents dots del qual per a la propaganda cristiana són tan conegudes, està establert a l'important poble de l'Escala (Empordà) amb el propòsit de celebrar actes litúrgics i fundar una escola. Desitgem al nostre germà prosperitat i benedicció en la seva obra”. Un fet important en el procés d'implantació d'esglésies va ser que aquestes solien anar acompanyades per la corresponent escola d'ensenyament primari. Es produïa així un maridatge entre la proclamació de l'Evangelí i l'ensenyament que va identificar el protestantisme espanyol fins l'esclat de la Guerra Civil.

En aquest període es van fundar públicament esglésies, escoles, diaris, editorials, hospitals, llars d'avis i orfenats. A les escoles evangèliques es van instaurar els darrers mètodes pedagògics europeus, advocant per la supressió de l'axioma de que la lletra amb sang entra i afavorint un ensenyament plural i mixta a l'estil de la Institució Lliure d'Ensenyament. El pastor escalenc Rubén Gil va escriure a “Cent anys amb ‘Solitud’” (llibret de la Festa Major de 1996): “Donat l'elevat nombre d'analfabetisme que existia a Espanya fa un segle, els que podien llegir i comprar-se un llibre en un poble no podien ser altres que el metge, algun lliurepensador, gent inquieta o de professions liberals i, per excel·lència, el mestre d'escola. Aquest fou el nostre cas (...)”.

L'any 1886 havia nascut a l'Escala la lògia o taller maçònic Fraternidad núm. 288 tot i que oficialment no va existir fins l'any següent⁴⁹. Abans, però, alguns dels seus membres ja formaven part d'una lògia barcelonina. A Fraternidad, formada sota els auspicis de Gran Orient d'Espanya, hi figuraven –d'aquí la connexió amb l'evangelisme– el pastor Gabriel Anglada Abraham, el mestre Francesc Bardolet Henoc i com a membre honorari el mestre evangelista